

PSOTKOVÁ, Jana, *Výuka češtiny v rodině Jana Nepomuka ze Schwarzenbergu. Učebnice češtiny určená Josefovi ze Schwarzenbergu*. Bakalářská práce HÚ FF JU, České Budějovice 2011, 86 s. + přílohy.

Posudek oponenta:

Jana Psotková volbou tématu - výuky češtiny v rodině Schwarzenberků na sklonku 18. století, vhodným způsobem zkombinovala oba obory, které na Filozofické fakultě studuje – historii a bohemistiku. A nutno konstatovat, že tato volba i propojení obou disciplín dopadlo v případě této bakalářské práce nadmíru uspokojivě.

Před samotným rozbořem učebnice, kterou používal pro studium češtiny Josef ze Schwarzenberku, autorka chytrou kompilací, která nepostrádala ani interpretační aspekty, nastínila nejen historický vývoj českého jazyka a dva základní směry usilující o jeho zachování, ale objasnila i vztah šlechty k jazyku obyvatelstva svých dominií. Před čtenářem se tak dějiny vyvíjejí nikoli s důrazem na politiku či společnost, ale na jazyk. Podobným způsobem autorka vysvětluje v širokých souvislostech i pozice české šlechty v době pobělohorské – klíčem se jí jednoznačně stávají jazykové preference aristokracie, které byly podmíněny společenskou prestiží dané řeči, politickými konexemi, aktuálními kulturními trendy a v neposlední řadě i aspekty genderovými. Čeština se v těchto souvislostech jeví pro šlechtice pouze jako nutný provozní jazyk, kterým hovořila starší, předbělohorská generace a který bylo nutné používat v komunikaci s poddanými.

Od obecného kontextu se pak pozornost Jany Psotkové zaměřila na samotný rod Schwarzenberků, který s důrazem na vztah k českému jazyku sledovala od roku 1660, kdy Jan Adolf I. získal panství Třeboň. Mužští příslušníci původně jazykově německého rodu zřejmě důsledně (autorka přináší přímé i nepřímé důkazy svědčící pro tuto skutečnost) studovali český jazyk. Výjimkou nebyl ani Josef ze Schwarzenberku (u kterého trochu postrádám orientační charakteristiku či alespoň základní životní data), jehož učebnici češtiny autorka velmi pečlivě analyzovala. Podle nepřímých důkazů se nejprve pokusila určit autora této anonymní práce, sepsané zřejmě roku 1778, rekonstruovala způsob výuky z hlediska didaktického (konverzační způsob, dominance memorování před organickým studiem) i recipientského. Stranou nezůstal ani obsahový rozbor, který svým lexikálním zaměřením potvrdil původní premisu využití českého jazyka pro komunikaci s poddanými, a analýza pravopisu a hláskosloví. V poslední oblasti bych s autorkou částečně nesouhlasila se striktním vyvozováním užití nespisovného jazyka v zápisu ý/ej a v užití diftongizovaného

počátečního ú, jehož závaznost byla upevněna až normativním úsilím v dobách národního obrození. Pronikání ej bylo důsledkem hláskoslovných změn, konkrétně hlavní historické depalatalizace a odkazovalo na původní měkkostní korelaci konzonantů.

V celkovém úhrnu je bakalářská práce Jany Psočkové velmi zdařilá, napsaná pěkným jazykem a až na několik zakolísání prostá chyb a překlepů. Doporučuji ji tudíž k obhajobě a hodnotím ji stupněm

v ý b o r n ě.

PhDr. Jitka Rauchová, Ph. D.

České Budějovice 21. června 2011